

niais ir krūmais. Dalis rytinio šlaito ilgą laiką buvo ariama; kalvelė išvagota I ir II pasaulinių karų apkasų, bombų išmuštų duobių, kryžių duobių. Žemėje daug sviedinių skeveldrų, šovinių, kaizerinės Vokietijos monetų, suardytų kapų kaulų. Vienoje duobėje buvo užkasta nemažiau kaip 9 suardytų kapų kaulai, kurių daugelis pažalavę nuo žalvario.

3. Buvo ištyrinėtas 160 kv. m plotas, iškas-tos 2 perkastos rytiniame ir pietiniame kalvelės šlaituose. Rasta 5 akmenų vainikų fragmentai, 15 vyrų, moterų ir vaikų kapų (5 iš jų buvo be įkapių) ir 5 ugniavietės.

4. Nepavyko rasti nė vieno sveiko pilkapio. 3 išlikę fragmentai priklausė atskiriems pilka-piams, o 2 jungėsi tarpusavyje. Vainikai sukrauti iš vienos eilės stambių lauko akmenų, vieni - lenkti, kiti - tiesūs. Akmenys dėti ant 20-30 cm maišytos žemės sluoksnio, ir tik keletas akme-nų siekė nejudintą žemę.

5. Rastos 5 ugniavietės, daug angliukų mai-šytoje žemėje, kapuose taip pat rasta degėsių. Ugniavietės plokščios, jose perdegusi žemė, pe-lenai, angliukai, tik Nr. 1 ir Nr. 5 buvo apdegu-sių akmenų. Ugnis deginta, ant maišytos žemės užpylus 5-8 cm storio geltono smėlio sluoksnį. Sunku nustatyti, ar ugniavietės buvo pilkapių viduje, ar išorėje. Tik vyro kapas Nr. 8 pilka-pyje Nr. 2 buvo apipiltas 10-12 cm storio de-gėsių sluoksnio.

6. Mirusieji laidoti aukštiełniki, ištiestomis kojomis. Tik dviejuose kapuose pavyko nusta-tyti rankų padėtį - vyro kape Nr. 8 išlikusi kai-rioji ranka padėta ant pilvo, moters kape Nr. 14 dešinė ranka sulenkta stačiu kampu, o kairė - smailiu, plaštaka gulėjo ant kairiojo peties. Lai-dojimo kryptys įvairios, bet vyrauja ŠV, V, PV. Griaučiai daugumoje kapų labai sunykę. Beveik visuose kapuose prie griaučių ties pečiais, klu-bais ir pėdomis aptikta akmenų.

7. Darbo įrankiai ir ginklai visuose kapuo-se aptikti prie kojų; ties dešiniojo blauzdikau-lio viduriu kapuose Nr. 7 ir Nr. 8 gulėjo po įmovinį kirvį, kape Nr. 10-11 kirvis buvo že-miau pėdos. Tik vaiko kape Nr. 3 peilis gulėjo ties krūtine iš dešinės. Papuošalai kapuose rasti taip, kaip buvo nešioti. Tik smeigtukų pa-dėtis skirtinga.

8. Iš viso rasti 42 archeologiniai dirbiniai; 19 iš jų kapuose, kiti atsitiktiniai.

Iš darbo įrankių rasti 3 geležiniai įmoviniai kirviai, 2 peiliukai lenkta įtvara, vienas stam-bus tiesus peilis ir vienas pjautuvėlis. Iš gink-lų - 2 ietigaliai, vienas trumpa siaura, o kitas plačia briaunuota plunksna.

Papuošalų rasta iš viso 35; 3 kūginės ant-kaklės, 5 smeigtukai - 1 geležinis lazdelinis, 2 statinėliniai ir 2 ritiniai. Daugiausia rasta apyrankių - 13. Didžiausią jų dalį - 10 - su-daro įvairios juostinės apyrankės - banguoto, pusapvalio pjūvio, akinės ir kt. Dar rasta 2 žalvarinės tūtelės, žalvarinė diržo sagtis, gran-dinėlės fragmentas, 7 spurgeliai drabužio kraš-tui puošti.

9. Kalnelių pilkapiai skirtini m.e. II-IV a. ir priklauso Šiaurės ir Vakarų Lietuvos pilkapy-nų grupei.

V. K a z a k e v i č i u s (Vilnius)

ŽALVARINIS RATELIS IŠ PLINKAIGALIO (Kėdainių raj.)

1. Plinkaigalio kapinyno moters kape Nr. 115 1979 metais rastas iki šiol Lietuvos archeo-loginėje medžiagoje nežinotas daiktas - žalva-rinis ratelis (pav. 4).

2. Mirusioji kape Nr. 115 buvo palaidota kapinyno centrinėje dalyje, 220x80 cm dydžio ir 110 cm gylio stačiakampėje duobėje, lentiniame karste, aukštelinika, galva į rytus, rankos sulenktos ir sudėtos ant krūtinės, kojos ištiestos. Tai buvo 20-25 metų amžiaus moteris. Kapo duobės dugno pakraščiuose padėti 6 akmenys. Ant kaklo buvo 4 eilėmis apsukta apvara iš 140 alavinių ir 16 gintarinių karolių. Ant abiejų rankų riešų buvo užmauta 12 žalvarinių apyrankių: po 4 juostines ir 2 storagalės ant kiekvienos rankos. Kairės rankos pirštus puošė 2 žalvariniai įvijiniai žiedai, dešinės - 1 žiedas. Skersai juosmenį drabužius prilaikė 2 lankinės žieduotosios segės - sidabrinė ir žalvarinė, sujungtos 57 cm ilgio dviguba žalvarine grandinėle, bei puošė 9 žalvarinės įvijos, rastos taip pat skersai juosmenį. Kairėje liemens srityje pusėje aptiktas dar vienas žalvarinis įvijinis žiedas, kuris, greičiausiai buvo įdėtas į kapą kaip papildoma įkapė. Geležinė yla rasta įstrižai dešiniojo dubenkaulio. Kiek žemiau dubens, prie šlaunikaulių rastas stambus gintaro karolis ir žalvarinės grandinės dalys. Šie daiktai turėjo būti įdėti į drabužio kišenėles. Išorinėje dešiniojo šlaunikaulio pusėje, ties kelio sąnariu gulėjo žalvarinis ratelis su medinio kotelio liekana ašelėje. Pagal suminėtas įkapes, kapas Nr. 115 datuotinas VI a. pirmąja puse. Tai vienas turtingiausių moterų kapų Plinkaigalio kapinyne.

3. Ratelis yra 4,07 cm skersmens, su 8 stipinėliais ir stebulėle. Pastaroji - 1,38 cm ilgio su stebulrinkėmis galuose. Ašies skylutės skersmuo 0,6 cm. Ratlankis ir stipinėliai ornamentuoti dvigubų akyčių ir profiliuotų trikampėlių ornamentu, skirtingu kiekviename ratelio šone. Jo vieta kape ir medinio kotelio lie-

kanos leidžia spėti, kad ratelis buvo vartotas vietoje įprastinio molio ar smiltainio verpstuko.

4. Analogiškų dirbinių kitose baltų žemėse nerasta. Jis turėjo patekti iš atokesnių teritorijų. Nepavyko rasti analogijų Didžiojo tautų kraustymsi laikotarpio archeologinėje literatūroje. Miniatiūrinis kulto vežimas su panašiais, tik gero kai didesniais rateliais rastas Štratvego (Stretweg, Austrija) kapinyne ir kildinamas iš Italijos. Gornja Radgonos (Jugoslavija) nekropolyje, datuojamame VII a. pr.m.e. aptiktos panašaus vežimo dalys. Dar vienas kulto vežimas žinomas iš Bregos. Tačiau chronologinis skirtumas tarp šių kulto reikmenų ir ratelio iš Plinkaigalio per daug didelis, kad būtų galima juos lyginti. Todėl Plinkaigalio ratelio gamybos vieta lieka neaiški.

K. Rickevičiūtė (Kaunas)

RETOS SEGĖS IŠ LAZDININKŲ (Kretingos raj.)

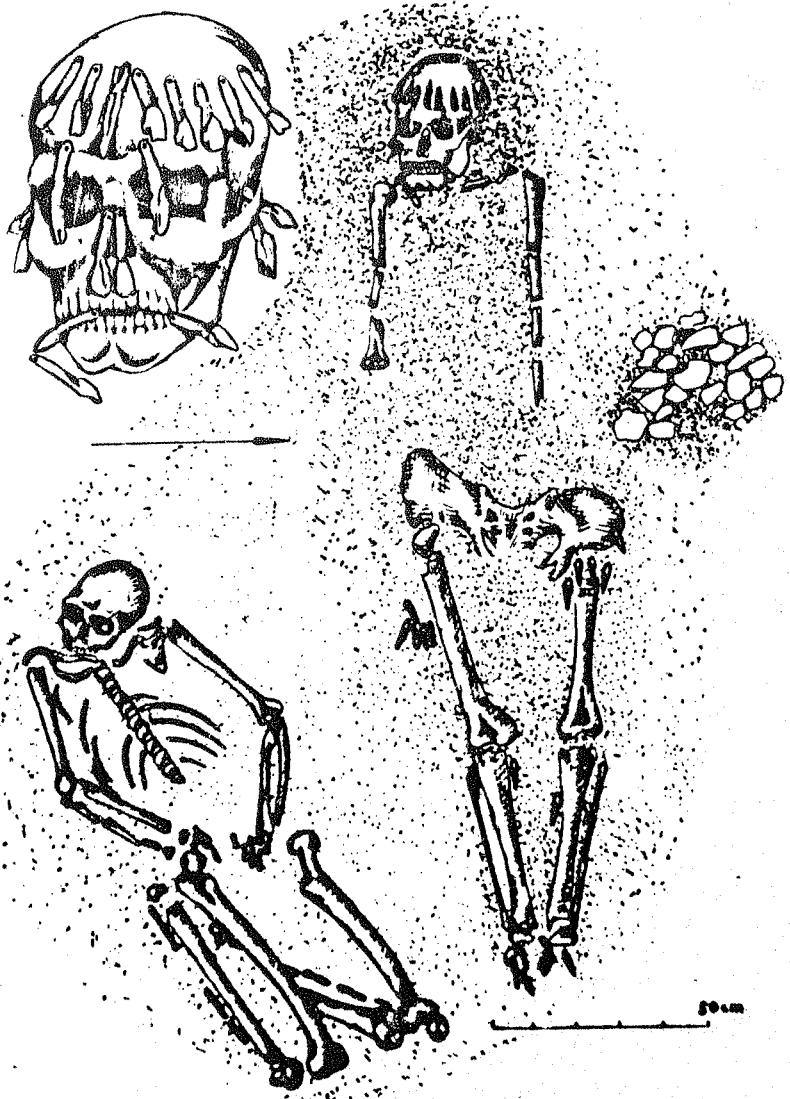
1. 1982 m. tyrinėjant Lazdininkų kapinyną, gausiom įkapėm išsiskyrė dviejų neeilinių bendruomenės narių kapai.

2. Kape Nr. 116 mirusysis palaidotas su gausiu inventoriumi. Be kitų papuošalų, jo krūtinę dabino dvi dailios lankinės gyvulinės segės. Didesnioji segė (pav. 5:2) 13,9 cm aukščio. Įvijos galuose suploto rutulio formos buoželės. Lankelis ir kojėlė trikampio skersinio pjūvio. Lankelis viršuje baigiasi stilizuota žalčio galvute. Liemenėlio, kojėlės pakraščiai ir iškilios briaunos kraštai puošti smulkių taškučių eile. Liemenėlis puoštas skersiniais griove-

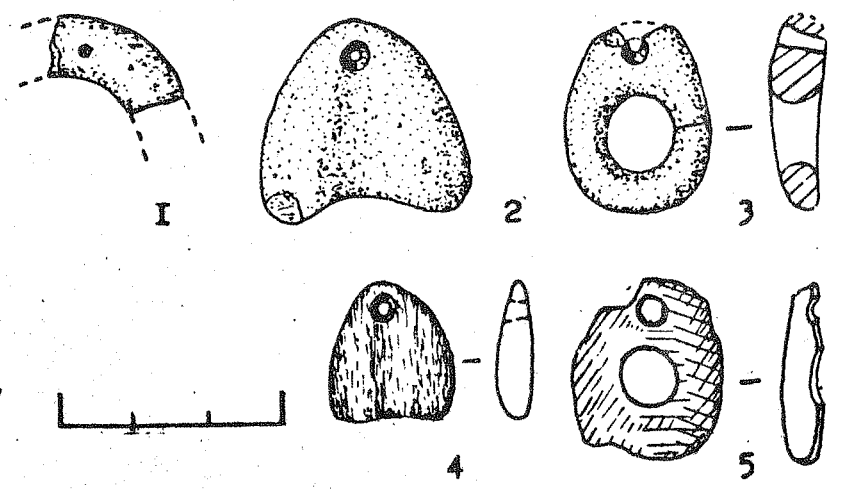
Sutrupinimai

- AKM - Alytaus kraštotyros muziejus
- JEM - Lietuvos TSR istorijos ir etnografijos muziejus
- KKM - Kretingos kraštotyros muziejus
- KVIM - Kauno valstybinis istorijos muziejus
- LDM - Lietuvos TSR dailės muziejus
- KMN - Nacionalinis muziejus (Krokuva)
- WMN - Nacionalinis muziejus (Varšuva)
- PKI - Paninklų konservavimo institutas
- ŠAM - Šiaulių "Aušros" istorijos ir etnografijos muziejus
- TIM - Trakų istorijos muziejus
- TKM - Telšių kraštotyros muziejus
- UKM - Utenos kraštotyros muziejus
- VČDM - Valstybinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus
- VE - Valstybinis Ermitažas
- PMUM - Rygos miesto ir jūreivystės muziejus

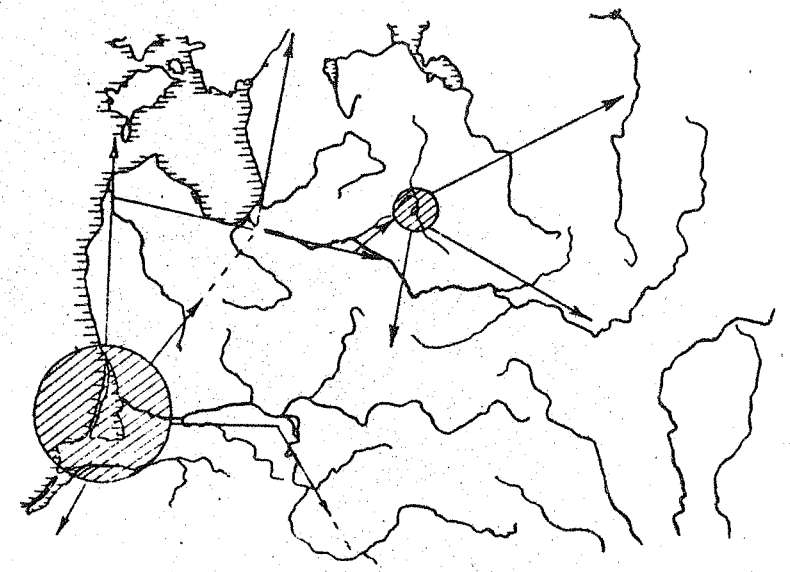
ILIUSTRACIJOS

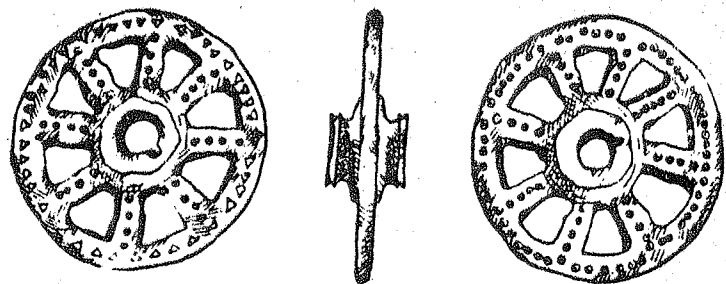
1 pav.

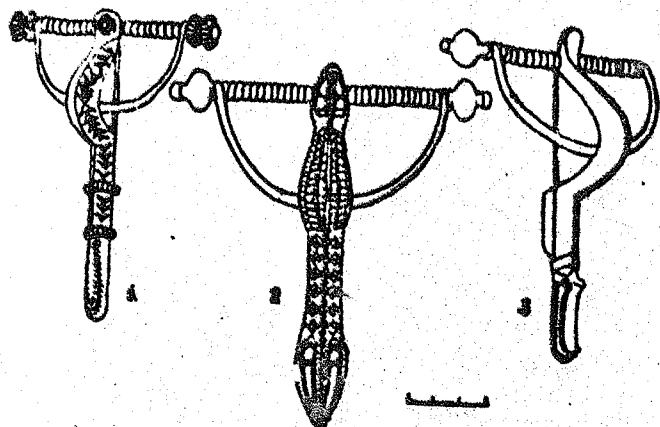
2 pav.

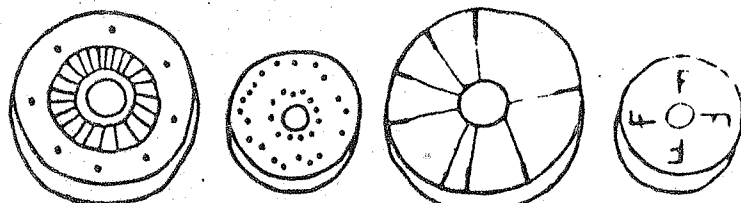
3 pav.

4 pav.

5 pav.

1

2

3

4

5

6

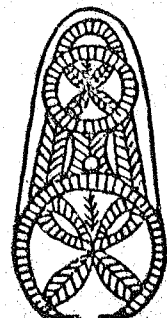
7

8

9

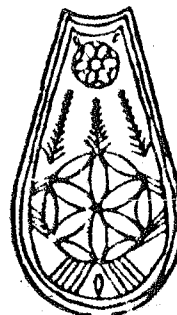
10

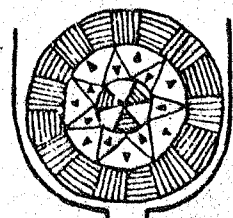
11

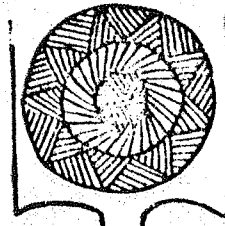
12

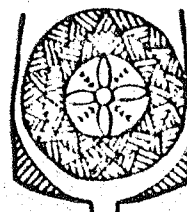
13

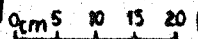
14

15

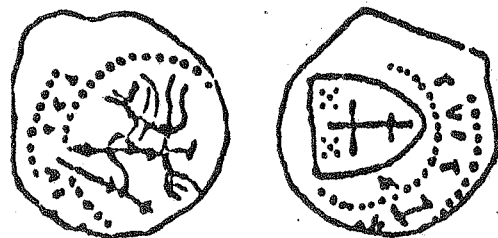
16

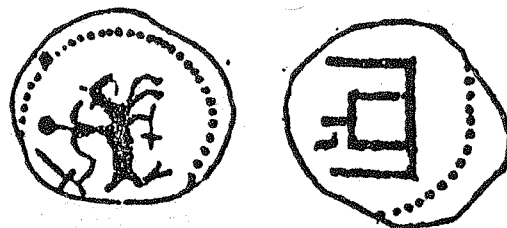
6 pav.

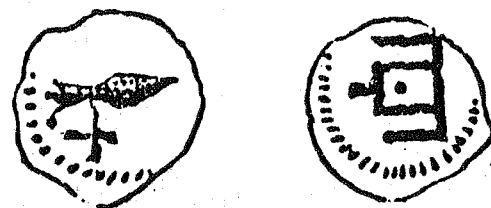
7 pav.

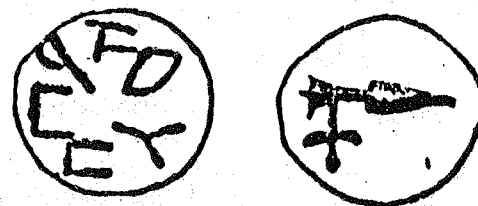
IV

III

II

I

8 pav.

TURINYS

Pratarmė	1
A. Jankevičienė. Šiandieninių muziejų uždaviniai	2
1. Muziejinių kystė	
B. Lukošiuūtė. "Aušros" istorijos ir etnografijos muziejaus archeologinė ekspozicija	5
V. Ruzas. Numizmatika IEM 2 salės ekspozicijoje	6
E. Gričiuvienė. Akmens amžiaus ekspozicija LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	9
N. Antušaitė, E. Spudytė. Archeologijos ir numizmatikos fondai Telšių kraštotyros muziejuje	12
S. Biečiauskas. Šiaulių "Aušros" muziejaus monetų lobiai	14
D. Butkus. Kretingos kraštotyros muziejaus monetų lobiai	17
A. Butrimas. Kaulo bei rago dirbinių konservavimas LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	18
R. Paškevičius. Ekspонатų apsauga nuo žalojančio poveikio LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	20
N. Černiavskij, N. Zdanovič. Archeologinių kasinėjimų medžiagos paruošimas muziejui	22
M. Eiche. Faleristikos kolekcijos mokslinio tyrimo ir sisteminimo principai Rygos miesto istorijos ir jūreivystės muziejuje	23

2. Archeologija	
A. Butrimas. Neolito kapai iš Donkalnio (Telšių raj.)	26
A. Girininkas. Pirmieji gintaro keliai į Rytų Europą	28
B. Salatkienė. Kalnelių (Šiaulių raj.) II-IV a. pilkapiai	29
V. Kazakevičius. Žalvarinis ratelis iš Plinkaigalio (Kėdainių raj.)	31
K. Rickevičiūtė. Retos segės iš Lazdininkų (Kretingos raj.)	33
L. Murnikaitė. Gintaro dirbiniai Lazdininkų (Kretingos raj.) kapinyne	34
A. Blūjienė. Alinkos-Raistinės (Trakų raj.) pilkapiai	36
E. Svetikas. Didžiasalio (Lazdijų raj.) kapinynas	37
K. Mikaila, G. Vaitkevičius. Kai kurie Vilniaus XVI-XVII a. raudono molio plonasiinės keramikos tyrimai	38
A. Kuncevičius. Dėl akmenų smailiadugniais dubenimis paskirties	41
A. Čepaitienė. Verpimo įrankių ornamentikos problemos	42
V. Ksenzov. Naujas mezolitinis paminklas netoli Krasnovkos kaimo (Svetlogorsko raj.) prie Berezinos upės	45
E. Zaikovskij. Neolitinių gyvenviečių tyrinėjimai Dysnos upės baseine	46
A. Vasks. Rytų Latvijos keramika vėlyvajame žalvario ir ankstyvajame geležies amžiuje (I tūkst. pr.m.e.)	48

A. Radinš. Pilkapių laidojimo papročiai Rytų Latvijoje II tūkst. I-je pusėje (pagal Rezeknės raj. medžiagą)	50
3. Numizmatika	
R. Senapėdis. Šiaulių kaimo (Širvintų raj.) Prahos grašių lobis	53
V. Aleksiejūnas. Pirmosios lietuviškos kaltinės monetos	56
E. Svetikas. XVI-XVII amžių monetos Liepalingio (Lazdijų raj.) senkapiuose ...	58
E. Ivanauskas. Seredžiaus numizmatinė medžiaga (XVI-XIX a.pr.)	60
R. Klimavičius. Pirmasis Lietuvos-Lenkijos valstybės ordinas	62
E. Rimša. Radvilų karstų Kėdainiuose identifikavimo klausimu	63
Š. Bektenejev. Piniginė apyvarta šiaurės-rytų Baltarusijos teritorijoje (XIII-XIV a.a.)	66
Sutrupinimai	68
Ilustracijos	69

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие	1
А. Янкявичене. Задачи современных музеев	2
1. Музееведение	
Б. Лукошюте. Археологическая экспозиция в музее истории и этнографии "Аушра"	5
В. Рузас. Нумизматика в отделе экспозиции феодального общества Литвы (11 зал музея истории и этнографии ЛитССР)	6
Э. Гришовене. Экспозиция каменного века в музее истории и этнографии Литовской ССР	9
Н. Антушайте, Е. Спудите. Фонды археологии и нумизматики в Тельшяйском краеведческом музее	12
С. Беяускас. Монетные клады в Шяуляйском музее "Аушра"	14
Д. Буткус. Монетные клады в Кретингском краеведческом музее	17
А. Бутримас. Консервация изделий из кости и рога в музее истории и этнографии Литовской ССР	18
Р. Пашкявичюс. Охрана экспонатов от негативного воздействия света в музее истории и этнографии Литовской ССР	20
Н. Чернявский, Н. Зданович. Опыт подготовки в музеефикации материалов археологических раскопок	22
М. Эйхе. Принципы научного исследования и систематизации коллекции фалеристики музея истории	
г. Риги и мореходства	23

2. Археология

А. Бутримас. Неолитические погребения в Донкалнис (Тельшяйский р-он).....	26
А. Гирининкас. Первые пути янтаря в Восточную Европу	28
Б. Салаткене. Курганы 11-1У в.в. в Калняляй (Шяуляйский р-он)	29
В. Казакялячюс. Бронзовый колесик из могильника Плинкайгалис (Кедайняйский р-он)	31
К. Ришкявичюте. Редкие фибулы из могильника Лаздиянкай (Крётингский р-он)	33
Л. Муршкайте. Янтарные изделия в мужских погребениях из могильника Лаздиянкай (Крётингский р-он)	34
А. Елюене. Курганы Алинкос-Райстинес (Тракайский р-он)	36
Е. Святикас. Могильник в Диджясалис (Лаздияйский р-он)	37
К. Микайла, Г. Вайткавичюс. Некоторые исследования Вильнюсской красноглинистой тонкостенной керамики ХУ1-ХУП в.в.	38
А. Кунцевичюс. О назначении остродонных камней с тазообразной выемкой	41
А. Чяпайтене. Проблемы орнаментики прядильных инструментов	42
В.П. Ксензов. Новый памятник эпохи мезолита у д. Красновка Светлогорского р-на) на Березине	45
Э.М. Зайковский. Раскопки неолитических поселений в бассейне р. Дисны	46
А. Вакс. Керамика Восточной Латвии в эпоху поздней бронзы и в начале железного века (1 тысяча до н.э.)	48
А. Радиньш. Курганный погребальный обряд в Восточной Латвии в первой половине 11 тысяч н.э.	50

3. Нумизматика

Р. Сянапедис. Клад Пражских грошей из д. Шяуляй (Ширвинтский р-он)	53
--	----

В. Аляксёюнас. Первые чеканные монеты Литвы	56
Э. Святикас. Монеты (ХУ1-ХУП в.в. в погребениях могильника Лейпалингис (Лаздияйский р-он)	58
Э. Иванушас. Нумизматический материал из Сярджюс (ХУ1-нач. Х1Х в.в.)	60
Р. Климавичюс. Первый орден Литовско-Польского государства	62
Э. Римша. К вопросу идентификации гробов Радзивилов в Кедайняй	63
Ш.И. Бектенеев. Денежное обращение на территории Северо-восточной Белоруссии (ХШ-Х1У в.в.)	66
Сокращения	68
Иллюстрации	69

Ats. redaktorė A. Jankevičienė
Redaktorė R. Rimantienė

Archeologinės ir numizmatinės medžiagos
komplektavimas ir konsekvavimas

Pasirašyta spausdinti

Tiražas 500 egz. Kaina 0,80 rb.

Spaudė Motiejaus Šumausko sp. Vilniuje, Straz-
delio 1

Užsak. Nr. 549 5 sp. lankai